

Abstrakt

Překlad ve výuce odborné angličtiny pro nefilology

Hlavním cílem této disertační práce je prozkoumat možnosti využití překladu pro účely výuky odborného cizího jazyka z různých hledisek relevantních pro výuku odborné angličtiny na vysokoškolské úrovni v nefilologických oborech. Naším záměrem je nabídnout možnost zapojit překladové aktivity do kurzů odborného cizího jazyka na vysokých školách. Výzkum, který prezentujeme v této disertační práci je zaměřen na výuku angličtiny jako cizího jazyka probíhající v homogenním prostředí z hlediska mateřského jazyka; práce se zaměřuje na výuku odborného cizího jazyka pro dospělé studenty na univerzitní úrovni v nefilologických oborech se zvláštním důrazem na anglický jazyk pro právníky.

V rámci výzkumu jsme si položili následující otázky:

1. Může překlad přispět k efektivnímu učení se odborné angličtině?
2. Pokud odpověď na první otázku zní ‚ano‘, jaké formy překladových aktivity nejlépe splňují potřeby výuky odborné angličtiny?
3. Používá se překlad v současné době ve výuce odborné angličtiny a konkrétně v kurzech angličtiny pro právníky vyučovaných v České republice? Pokud ano, jak se používá?
4. Jaký je názor studentů na překladové aktivity?

Na první dvě otázky jsme odpověděli na základě odborné literatury. Odpověď na třetí otázku jsme získali pomocí částečně strukturovaných rozhovorů s českými učiteli odborné angličtiny a s využitím dotazníkového šetření mezi českými (a několika slovenskými) učiteli cizího jazyka pro právníky. Na poslední otázku odpovídáme na základě částečně strukturovaných rozhovorů se studenty, kteří se účastnili dvousemestrálního volitelného předmětu Právníká angličtina v ekonomickém kontextu, ve kterém jsme využívali různé překladové aktivity. Tyto rozhovory byly doplněny o malé dotazníkové šetření mezi těmito studenty. Charakter výzkumu, který představujeme v této disertační práci je primárně kvalitativní, protože jsme se zaměřili na zjištění, jak se překlad využívá – pokud se vůbec využívá – v kurzech odborné angličtiny, jaký má vztah k učení se cizímu jazyku a zejména jaký mají přístup k překladovým aktivitám studenti a učitelé.

Přehled odborné literatury ukazuje, že střet mezi nepřímými a přímými metodami výuky cizích jazyků měl dlouhodobý vliv na přístup didaktiky k využívání překladu ve výuce cizího jazyka. Zastánci komunikativní metody zaujímají méně preskriptivní přístup, nicméně jejich přístup je stále přinejmenším rezervovaný. To platí dvojnásob pro autory zabývající se výukou angličtiny jako druhého jazyka v anglicky mluvících zemích, kde je využívání překladu ve výuce mnohem

obtížnější. Odborníci, kteří zmiňovali překlad jako možnou techniku ve výuce zastávají odlišné názory od využití překladu jako velmi jednoduché pedagogické pomůcky zejména ve skupinách začátečníků (A1-A2), až po komunikativní aktivitu ve výuce cizího jazyka s prvky překladu pro pokročilejší studenty (B2 – C1 – C2).

Podíváme-li se na tradiční klasifikaci čtyř jazykových dovedností, překlad jako nástroj výuky hraje nejvýznamnější roli ve výuce čtení a psaní. Na překlad se nahlíží jako na přirozeného partnera čtení a někteří autoři zdůrazňují, že vnitřní překládání, využívání překladových slovníků, příbuzná slovní zásoba mezi mateřským a cizím jazykem a glosy jsou strategie, které jsou jedinečné pro čtení v cizím jazyce. Výuka slovní zásoby je další oblastí, kde využívání překladu prakticky není zpochybňováno, protože neexistuje rychlejší způsob seznámení studenta s významem cizího slova než překlad.

Odborníci v oboru translologie soudí, že překlad je užitečná aktivita jak pro začátečníky tak i pro pokročilé studenty jako komunikativní aktivita blížící se co nejvíc skutečnému životu. Překlad může přispět k učení se odborné angličtiny zejména, pokud se používá v souladu s moderní překladovou praxí, která vyžaduje, aby překladatel bral v úvahu účel cílového textu a adresáta cílového textu, což podle našeho názoru odpovídá potřebám kurzů angličtiny pro právníky. Výsledky případové studie ukazují, že se překlad v současné době využívá v kurzech odborné angličtiny a rozhodně se v České republice využívá v kurzech angličtiny pro právníky. Nejčastěji učitelé užívají ústní překlad psaného textu studentem do mateřštiny, prezentování překladových ekvivalentů pro odborné termíny vyučujícím a ústní překlad psaného textu studentem do cizího jazyka. Všichni učitelé, kteří odevzdali vyplněný dotazník, uvedli, že považují překlad za užitečnou dovednost pro absolventa právnické fakulty. Všichni studenti, se kterými jsme nahráli rozhovor, považují překladové aktivity za užitečné pro jejich profesní kariéru. Studenti obecně považují překlad z češtiny do angličtiny za užitečnější než opačný směr překladu. V dotazníkovém šetření získal písemný překlad právnického textu z češtiny do angličtiny nevyšší hodnocení užitečnosti.

Podle našeho názoru pro začlenění překladových aktivit do kurzů odborné angličtiny existuje několik důležitých principů: (1) překladové aktivity by se měly vždy co nejvíce blížit reálným zadáním; (2) studenti by nikdy neměli být nuceni překládat bez kontextu a pokud možno by měli přitom mít přístup k referenčním materiálům; a (3) učitel by měl mít na paměti, že v mnoha případech neexistuje jediné *správné* řešení.

Klíčová slova: překlad, překlad právnického textu, výuka odborné angličtiny, angličtina pro právníky, mediace